

J. Petkstad.

STATSGEOLOG J. B. REKSTAD

NEKROLOG OG BIBLIOGRAFI

AV
STEINAR FOSLIE

En av vår forenings stiftere og mest aktive medlemmer, statsgeolog REKSTAD, avgikk ved døden den 1ste april 1934, på første påskedag. Dette var for oss ikke egentlig noget overraskende budskap. Han var nådd op i en alder, som bare de færreste opnår, det var flere år siden sist vi så ham iblandt oss, og allerede den gang var det tydelig, at hans sterke konstitusjon var begynt å svikte.

JOHN BERNHARD REKSTAD var født i Trondenes i Vesterålen 2/10 1852 som sønn av styrmann J. A. Rekstad og hustru Helene Valborg Enersen.

Om hans ungdomsår vet vi ikke så meget, men at de ikke kan ha vært helt lette fremgår uten videre av, at han ikke var mere enn 3 år gammel da hans far omkom på sjøen, og ikke mere enn 19 år gammel, da også hans mor døde.

Hans første utdannelse har vel også derfor vært nokså springende. I 18-års alderen går han et kursus på folkehøiskolen i Stjør-dalen, men først i 26-års alderen fortsetter han å lese hos fhv. sogneprest Erik Olsen i Kvinnherred. Her er det vel at hans evner for videre studier er blitt klarlagt, for umiddelbart etter fortsetter han på Maribogatens skole i Kristiania, hvorfra han tar artium i 1881. Han går så straks i gang med studiet av realfag og tar embeds-eksamen i 1887, nu allerede 35 år gammel.

Ennu synes ikke hans interesse for geologien å være vakt, for det er den matematiske og den fysisk-kjemiske faggruppe han har valgt.

Nu følger 13 års arbeide som lærer ved forskjellige skoler, først ved middelskolen på Røros.

I denne gamle bergstad hvor han kom i kontakt, ikke bare med bergverkstradisjonen, men også med geologisk interesserte mennesker,

er det sikkerlig interessen for hans fremtidige livsvirke er blitt vakt. Riktignok utførte han intet selvstendig geologisk arbeide i de to år han var her. Det er først som lærer i Namsos 1889–92 at han tar fatt.

Sommeren 1890–91 foretar han en betydningsfull undersøkelse av den den gang litet kjente isbre Svartisen, som offentliggjøres i Det Norske Geografiske Selskaps årbok og i Archiv f. Math. og Naturvid. som hans første avhandlinger. Dessuten studerer han merker etter istiden i Namdalen.

Det er ganske interessant at ennu så nær op til vår tid diskuteres for alvor en teori om, at Skandinavien som helhet hadde vært nedsenket under istiden, og at skuringsstriper og flyttblokker skyldes drivende isfjell, en teori som Rekstad energisk opponerer mot.

I 1892–96 er han klasselærer ved Lillehammer offentlige skole og han forlegger sitt virkefelt til Gudbrandsdalen. I 3 somrer studerer han istiden her, med bidrag av Rahtkes legat, og offentliggjør sine resultater i Archivet.

I 1896 kommer han som adjunkt til Bergens katedralskole. Her taper han etterhånden sin interesse for skolen, og vender sig mere og mere mot geologien.

Han utfører til å begynne med forskjellige geologiske småarbeider her, påviser bl. a. en skjellforekomst under moréne, og anser den for eldre enn våre vanlige glaciale skjellbanker. Dette er en oppfatning som han senere gjentagne ganger kommer tilbake til i andre deler av landet, og som resulterte i til dels skarpe meningsutvekslinger med andre geologer.

I 1898 utfører han sin første sommerreise for Norges Geologiske Undersøkelse i søndre Helgeland. Mens han hittil utelukkende har beskjeftiget sig med kvartærgeologien, tar han nu også fatt på undersøkelse og kartlegging av det faste fjell.

Endelig i år 1900 sier han skolen farvel og blir fast knyttet til Norges Geologiske Undersøkelse som geolog. Han var da allerede 48 år gammel, men tar allikevel fatt på sin opgave med glødende energi. Hvad han fikk utrettet i de 23 år han var ansatt her, og hvad han har foretatt av anstrengende reiser og marsjer, er helt beundringsverdig.

En eneste gang var han på studiereise i utlandet. Vinterhalvåret 1901–02 reiste han med universitetsstipendium til Sydtyskland og

Schweitz og studerte geologi bl. a. under HEIM, hvor han også lærte bergartsmikroskopi.

For øvrig holdt han sig hjemme og drog hver eneste sommer regelmessig ut på feltarbeider. Sine iakttagelser nedtegnet han i mønstergyldig førté dagbøker, og publiserte dem dessuten etterhvert. Det er vel i det hele få geologer, som så fullstendig har publisert alle sine observasjoner, som Rekstad.

Hans skrifter vidner om en skarp iakttagelsesevne og en helt igjennem logisk tenkning. Hans matematiske og fysiske skolering gjorde ham utpreget nøktern i hvad han skrev. Han holdt sig først og fremst til realitetene og kom nødig inn på teorier uten at han følte sig på helt sikker grunn.

Kwartærgeologien var hans første arbeidsfelt, og for den bevarte han gjennem hele sitt virke den største interesse. Den inntar en bred plass i alle hans arbeider, men for øvrig kom han inn på de fleste områder av geologien.

Det vilde føre for vidt her å gå inn på alle hans arbeidsfelter. Vi kan bare se på dem helt summarisk, og det er nokså lett, fordi hans arbeide omtrent alltid var forbundet med systematisk kartlegging.

Hans viktigste arbeidsfelter var: Nordlands fylke, Vestlandets indre strøk fra Hardanger til Våge, Hardangervidda og Østfold.

I Nordlands fylke arbeidet han i alt 15 somrer, vesentlig 1898 1901 og 1909 19. Hans arbeide her var et ledd i den samlede plan for en rask kartlegging av dette geologisk ennå litet kjente område, og som har dannet grunnlaget for de senere utgitte generalkarter.

Det var mange som deltok i dette arbeide, men Rekstad er den som regionalt har bidratt aller mest. Han har undersøkt og kartlagt praktisk talt den hele kystrand og øygard fra Nordtrøndelag og helt op til Hamarøy, samt dessuten adskillige av de indre regioner, sørnedenfor Saltenfjord således helt frem til svenskegrensen.

Hans mange enkeltpublikasjoner herfra er alle vesentlig oppbygget etter samme plan, nøkterne og kortfattede, prydet med resultatene av hans fortreffelige fotograferingskunst.

Det er vanskelig å fremheve noget spesielt av alt dette materiale, men viktigst er kanskje hans påvisning av, at Lofotens syenitberg-

arter også fortsetter over til Hamarøy, og at denne eruptivprovins altså ikke begrenses av Vestfjorden.

Hans kartlegging i Vestnorge begynte år 1900 på Hardanger-vidda, hvor han sammen med Reusch og Bjørlykke utførte den første planmessige undersøkelse av dette store område. Senere blev hans arbeider her etterhånden utstrakt både mot vest og nord, og innbefattet til slutt et nesten samlet belte fra ytre Hardanger langs vestsiden av Jotunheimen og helt op til Våge, nogen av vårt lands villeste trakter. Han arbeidet her til og med 1910, i alt 11 somrer.

Her kom han i noe kontakt med fjellproblemet, og inntok som bekjent det standpunkt sammen med mange andre norske geologer at de over fylliten liggende krystalline bergarter ikke var overskjøvet grunnfjell, men vesentlig mere eller mindre tektonisk påvirkede kaledoniske eruptiver.

I mere fremskreden alder benyttet han for- og eftersommeren til arbeider i Østfold, hvor terrenget er mindre anstrengende. Her arbeidet han 1912–20, reviderte først kartbladet Eidsberg for ny utgave og kartla videre grenseområdene fra Setskogen sydover til Aremark. Disse sistnevnte karter er ikke trykt.

De par siste somrer arbeidet han i Høilandet i Nordtrøndelag.

Rekstads arbeide med kartleggingen av det faste fjells geologi var et pionerarbeide. Det var svære arealer han undersøkte på forholdsvis kort tid. Det blev derfor ikke anledning til meget detalj-arbeide, heller ikke til inngående studier av de mere teoretiske spørsmål. Det blev solide feltgeologiske arbeider med den store verdi som ligger i en ensartet behandling og sammenknytning av hvad der geologisk hører sammen over vidstrakte områder, og tallrike interessante enkeltobservasjoner, men derimot ikke nogen nevneverdig petrografisk bearbeidelse av materialet.

Utenom dette ordinære arbeide utførte han en rekke spesialundersøkelser av kvartærgeologisk og særlig glacialgeologisk art.

Mest omfattende er kanskje hans bremålinger på Vestlandet, et arbeide som han ledet fra 1900 helt til 1932, og publiserte i Bergens museums årbøker. Særlig hans undersøkelser over Jostedalsbreen var meget omfattende.

Videre undersøkte han i stor utstrekning terrasser og strandlinjer på Vestlandet og i Nordland. Sine erfaringer med hensyn til strandlinjedannelse nedla han i et meget verdifullt arbeide i Norsk Geologisk Tidsskrift III, 8.

Mest kjent er kanskje hans telling av skiktene i Årdalsterrassen, et arbeide som er anvendt av De Geer i hans kronologiske fjern-korrelasjoner. For øvrig har der i den siste tid i Sverige vært stor diskusjon om, hvorvidt disse skikt i Årdalsterrassen virkelig representerer årsskikt.

Videre har Rekstad gjort undersøkelser over skoggrensens og sneggrensens høide i vårt land og gitt en samlet oversikt over Norges hevning etter istiden, med kart over iso-anabasene.

Da han ved utgangen av 1922, 70 år gammel, fratrådte som statsgeolog, hadde han ennu stor arbeidskraft, og har også siden gjort adskillig arbeide for N. G. U., blandt annet flere kartblads-beskrivelser.

Han var medlem av Videnskapsakademiet siden 1904 og fikk i 1923 kongens fortjenstmedalje i gull. Han har holdt tallrike foredrag i Norsk Geologisk Forening, og var i 1910 dens formann.

Vi som kjente ham minnes ham som en stillfarende og hyggelig kollega med en seig utholdenhets og utrettelig flid.

Det som karakteriserte ham uttrykkes vel best i hvad han selv skriver ved sitt 25-års studenterjubileum:

„Kun arbeide skaffer virkelig lykke i livet, fylder det med indhold, saa man føler glæde ved at leve“.

J. B. Rekstad's publikasjoner.

Norges Geologiske Undersøkelses skrifter.

1. Løse afleiringer i øvre Foldalen	Nr. 28.	1898—99.
2. Om periodiske forandringer hos norske brær.....	»	»
3. Søndre Helglands kvartærgeologi	» 29.	1900.
4. Fra Hardangervidda. II	» 34.	1902.
5. Iagttagelser fra brær i Sogn og Nordfjord	»	»
6. Geologisk kartskisse over trakterne omkring Velfjorden..	»	»
7. Fra høifjeldsstrøket mellom Haukeli og Hemsedalsfjeldene	» 36.	1903.
8. Skoggrænsens og snelinjens større høide tidligere i det sydlige Norge	»	»
9. Beskrivelse til kartbladet Dønna.....	» 37.	1904.
10. Fra det nordøstlige af Jotunfjeldene.....	»	»
11. Iagttagelser fra Folgefondens brær	» 43.	1905.
12. Fra Indre Sogn	»	»
13. Folgefonna halvøens geologi.....	» 45.	1907.
14. Geologiske iagttagelser fra Søndhordland	» 49.	1908.
15. Bidrag til kvartærtidens historie for Nordmør.....	»	»
16. Geologiske iagttagelser fra strøket mellom Sognefjord, Eksingedal og Vossestrand	» 53.	1909.
17. Beskrivelse til det geologiske kart over Bindalen og Leka	»	»
18. Geologiske iagttagelser fra ytre del av Saltenfjord	» 57.	1910.
19. Geologiske iagttagelser fra nordvestsiden av Hardangerfjord	» 59.	1911.
20. Oppdæmning i Bjellaadalen ved istidens slutning	» 61.	1912.
21. Fra øerne utenfor Saltenfjord	»	»
22. En Mytilus-fauna under morænemasser i Smaalenene ...	»	»
23. Bidrag til nordre Helglands geologi.....	» 62.	1912.
24. Fjeldstrøket mellom Saltdalen og Dunderlandsdalen.....	» 67.	1913.
25. Fjeldstrøket mellom Lyster og Bøverdalens	» 69.	1914.
26. Kalksten fra Nordland	»	-
27. Nordlandsbanens linjeretning mellom Ranen og Salten ..	» 72.	1915.
28. Kvartær tidsregning. Terrassen ved Moen i Øvre Aardal, Sogn	» 75.	1915.
29. Helglands ytre kystrand	»	»
30. Kyststrøket mellom Bodø og Folden	» 79.	1916.

31. Vega. Beskrivelse til det geologiske generalkart	Nr.	80.	1917.
32. Fjeldstroket Fauske—Junkerdalen.....	»	81.	1917.
33. Geologiske lagtagelser fra strekningen Folla—Tysfjord...	»	83.	1918—19.
34. Et fund av skjellførende leir i Lørenskog	»	87.	1920—21.
35. Eidsberg. De geologiske forhold innen rektangelkartet Eids bergs område	»	88.	1921.
36. Kvartære avleiringer i Østfold.....	»	91.	1922.
37. Grunnvatnet... ..	»	92.	»
38. Norges hævning efter istiden.....	»	96.	»
39. Innberetning for 1922. Bestemmelse av den marine grense i Trøndelag. Vannstandsmerker	»	98.	1922.
40. Hans Reusch. Nekrolog og bibliografi	»	100.	1923.
41. Skjellbanker i Lørenskog	»	122.	»
42. Hatfjelldalen. Beskrivelse til det geologiske generalkart .	»	124.	1924.
43. Træna. — — — —	»	125.	1925.
44. Salta. — — — —	»	134.	1929.

Norsk Geologisk Tidsskrift.

1. Et profil fra de løse masser ved Fredrikshald.....	Bd.	I.	1907.
2. Lagtagelser over landets hævning siden istiden på øerne i Boknfjorden	»	»	1908.
3. Skjælforekomst ved Lutvand i Østre Aker.....	»	III	1914.
4. Kort svar på Bjørlykkes angrep	»	»	»
5. Om strandlinjer og strandlinjedannelser	»	»	1915.
6. Flyttblokker langs Norges kyst	»	VIII.	1926.
7. En oversikt over de kvartære avleiringer i grensestrøket, som omfattes av kartbladene Hvaler, Aremark og Boksjø.....	»	XII.	1931.

Bergens Museums Aarbok.

1. Jordskjælv i Norge i aarene 1895—98	Aarbok	1899
2. Fra Jostedalsbraæn.....	»	1904
3. Lagtagelser fra terrasser og strandlinjer i det vestlige Norge. Del I	»	1905
4. Lagtagelser fra terrasser og strandlinjer i det vestlige Norge. Del II.....	»	1906
5. Lagtagelser fra terrasser og strandlinjer i det vestlige Norge. Del III	»	1907
6. Svar på P. A. Øyens kritik.....	»	1907
7. Bræernes voksen i det vestlige Norge under de senere aars kolde somre	»	1907
8. Fra Vestlandets bræer 1907—08.....	»	1909
9. Kurze Übersicht über die Gletschergebiete des südl. Nor- wegens	»	1911
10. Forandringer ved norske bræer i aaret 1908—09	»	1910
11. — — — — » 1909—10	»	1911

12.	Forandringer ved norske bræer i aaret 1910—11	Aarbok	1911
13.	— " 1911—12	"	1912
14.	— " 1912—13	"	1913
15.	— " 1913—14	"	1914—15
16.	— " 1914—16	"	1915—16
17.	— " 1916—18	"	1917—18
18.	— " 1918—20	"	1919—20
19.	— " 1920—21	"	1920—21
20.	— " 1921—22	"	1921—22
21.	— " 1922—23	"	1922—23
22.	— " 1923—24	"	1923—24
23.	Periodiske variationer av breerne	"	" "
24.	Forandringer ved norske breer	1924—25	" 1924—25
25.	— " 1925—26	"	1926
26.	— " 1926—27	"	1927
27.	— " 1927—28	"	1929
28.	— " 1928—29	"	" "
29.	— " 1929—30	"	1930
30.	— " 1930—31	"	1931
31.	— " 1931—32	"	1932

Forhandlinger i Videnskabs-selskabet i Christiania.

1. Die Abhängigkeit der Lage der Schneegrenze von den Sommerisothermen in Norwegen
 2. Solflekkenes variationer og de i sammenhæng dermed staaende periodiske forandringer af klima og jordmagnetisme.....
- 1907
1908

Archiv for Matematik og Naturvidenskab.

1. Beretning om en undersøgelse af Svartisen, foretagen i somrene 1890 og 1891
 2. Bræbevægelsen i Gudbrandsdalen mot slutningen af istiden....
 3. Mærker efter istiden i det nordlige af Gudbrandsdalen
 4. — — — i Gudbrandsdalen II
- Bd. 16. 1893
» 17. 1895
» 18. 1896
» 20. 1898

Nyt Magasin for Naturvidenskaberne.

1. Mærker fra istiden og postglaciale skjælbanker i Namdal'en
 2. Om en forekomst af muslingskaller under moræne ved Bergen. »
- Bd. 34. 1895
37. 1900

Naturen.

1. Opdæmning ved Tunsbergdalsbræen i Sogn
 2. Skoggrensen og snelinjens større høide tidligere i det sydlige Norge ..
 3. Opdæmning av Tunsbergdalsbræen i Sogn
 4. Variationer hos vore bræer
 5. Bræernes fremrykken sidste aar.....
- 1901
1903
1904
1905
1906

6. Fra Vestlandets brær, 1906—07	1908
7. Helleristninger i Herand i Hardanger.....	1910
8. Om Koldeholene i Hardanger.....	1911
9. Fra det sydlige Norges brær.....	1912
10. Kvartær tidsregning. Terrasser ved Moen i øvre Aardal, Sogn	1916
11. Et nytt fund av helleristninger i Nordland	1916
12. Strandlinjer	1917
13. Norges hævning efter istiden	1923
14. Om variasjoner av isbreerne på Vestlandet	1928

Geologiska Föreningens i Stockholm Förhandlingar.

1. Anmeldelse av Norsk geologisk Forenings tidsskrift Bd. I.	Bd. 32. 1910
2. Bemerkning til R. Häggs opsats om Västra Sveriges nordligaste och högst belägna skalbank	» 45. 1923

Zeitschrift für Gletscherkunde.

1. Einige Beobachtungen über die Dichtigkeit des Schnees	Bd. I. 1906
2. Einiges über Gletscherschwankungen im westlichen Norwegen .	» I. 1907
3. Über die starke Erosion der Gletscherbäche	» II. 1908
4. Gletscherschwankungen im westlichen und nördlichen Norwegen 1908—09.....	» IV. 1910
5. Die Ausfüllung eines Sees vor dem Enganbrä, als Mass der Glet- schererosion.....	» VI. 1912

Diverse.

1. Om Svartisen og dens gletschere. Det Norske Geografiske Selskabs Aarbog, Bd. III	1892
2. Über die frühere höhere Lage der Kiefernlimite und Schneelinie in Norwegen. — Centralblatt für Mineralogie etc.....	1903
3. Über die Erosion der Meeresbrandung und die des strömenden, schutt- beladenen Wassers. Petermanns geographische Mitteilungen	1912
4. Meeresbrandung. — Die Umschau	1912
5. Bemerkninger til enkelte karter i jordbundsutvalgets skrifter. Tidsskrift for det norske landbruk	1913
6. Fra Helgelands skjærgar. — Den Norske Turistforenings Årbok	1914
7. Om utvinding av talk og dens anvendelse i industrien. Tidsskr. f. Bergvæsen	1914
	(optrykt 1915)
8. Syenitt og gabbrobergartene i Hamarøyfjellene. Festskrift for professor A. Helland. Oslo.....	1916
9. Om grunnvannet. — Kommunalt Tidsskrift	1922

Avisartikler er ikke medtatt.

Trykt 28. februar 1935.